



İSLÂM MEDENİYETİ

Dinî, İlmî, Fıkıhî
Aylık Mecmua

SAHİBİ

İst. Yük. İslâm Enstitüsü Mezunları
Cemiyeti Başkanı

Mustafa PEKTUT

★

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Cahid BALTACI

★

İDARE MÜDÜRÜ

Hüseyin ERDEM

★

TEMSİLCİLERİMİZ

Ankara: Rıza ÖZSU

Konya: Ali MARAŞLIGİL

Kayseri: İsmail ELİUZ

İzmir: Ali ARSLAN

Erzurum: N. Tayyar TAŞ

★

Hattat - Ressam

Turan SEVGİLİ

★

İDAREHANE

Nuruosmaniye Cad. No: 8/6

Telf.: 22 46 02 Cağaloğlu — İST.

Haberleşme ve Havale

P.K. 1315 SİRKECİ — İSTANBUL

★

ABONE VE İLAN

Yıllık 12 sayı 40 TL.

Altı aylık 6 sayı 20 TL.

Yabancı memleketlere posta ve kırı-
tasiye ücreti eklenir.

Her türlü reklâm ve ilânlar özel ta-
rifeye tabidir.

★

Yıl: 3 — Sayı: 29

Tarih: 10/3/1973

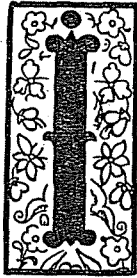
Dizgi — Baskı

İrfan Matbaası — İST.

İlâhiyât

DUÂ

Ramazan ARSLANBABA
Tavşanlı Müftüsü



SLÂMIYETİN önemli emir ve ibâdetlerinden biri de duâdır. Duâ bir mü'min için, içinde yaşadığı dünya mahbesinden ukbâya, ümide, saâdete ve sonsuzluğa açılan nefes ve hayat penceresidir.

Duâ kelimesi lügatte çağırma, istemek, söylemek anlamlarına gelir. Şeriat ıstılahında ise dergâhu ilâhiden hayır, rahmet, ni'met ve hâcet recâ etmektir.

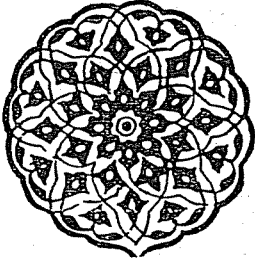
Kölenin efendisinden, küçüğün büyükten, âcizin gücü yetenden arzu, hâcet, sevgi ve ihsan talep etmesi nekadardır tabii ise, mü'minin de ma'budu olan Allahu Teâlâdan yalvarıp yarakarak arzuhâl etmesi de en az o ölçüde tabii ve fitridir.

Daima, duâ, niyaz ve iltica ile yaratıcısına el ve gönül açan mü'min, karamsarlığın, ye'sin ve ümitsizliğin elemlerini tadmaz. Onun hayatını ümid, surûr ve huzûr kaplar.

Duâyı reddeden, onu Cenabı Hakkın ilim ve takdirine karşı bidebâne bir davranış zannedenler vardır. Bu telakkî kitap ve sünnetin açık nasları ile aslâ bağdaşamaz. Duâyı lüzumsuz, zâid ve fuzulî bir amel gibi göstermek gayretinde olan kişilerin görüşlerini te'villerle hakka uydurmak vazifemiz olmadığı gibi, bu görüşlerin sahiplerini tenkide de lüzum görmeyiz. Sadece bu kabil iddiaların Ehli Sünnetçe şâyânı hürmet olamayacağını beyan ve ilân ederiz.

Duâyı, kadere itiraz gibi zan ve tavsif edenlerden Şirazlı Hâfız: (v. 792 H.) Muhtacım ve istemiyorum. Hazreti Kerim huzurunda iste-meğe ne lüzum var» demektedir. Hindli Şâir Feyzi Hindî (1547-1597 M.) ise «Bizim hâcetlerimize mademki kendisi vakıftır, o halde duâyâ hâcet ne? Allah Allah» diyerek duâyı lüzumsuz addettiğini açıklamaktadır. Muğlak ve müphem söz ve davranışları ile asırlardır İslâm Ümmeti arasında Ehl-i Sünnet akidesinin tezelzül ve ihtilâta sebep olmuş bulunanlardan meşhur Hallaç Hüseyin Mansur (858-922) un da buna benzer sözleri çoktur.

Bu bapta en güzel fikir mâruf müfessirlerimizden merhum Elmalılı Hamdi Yazır Efendinin: «İlimden dem vuran bazı cahiller duâyı faidesiz bir şey zannetmişlerdir. Bunların başında kudret-i fatırayı bir



kuvvet-i amyâ (kör kuvvet) zu'meden (sanan) kör kuvvetçiler vardır.» (1) buyurmakta ve sûreti haktan görünerek akidemize hullûl ve nüfuz imkâmı kollayan bu yöndeki yanlış telâkkilerin butlanını uzun uzun izah ve isbat etmektedirler.

Bütün müslümanların ise her hususta olduğu gibi duâ konusunda da yegâne mesned ve muktedâbihimiz şüphesiz yalnız Kur'anı Kerim ve Rasûlullahın sünnetidir. Bundan ötesi fazlâ kelâmdir.

Kur'anı Hakimin bir çok yerinde duâdan bahs olunmakta, duânın âdâbı öğretilmekte, enbiyâdan hikâyeten onların mübârek dilleri ile duâlar naklolunmakta ve mü'minler duâ ile emrolunmaktadır.

Bir fikir vermek üzere sadece birkaç tane âyeti celîleyle bakalım. «Kullarım (Habibim) sana beni srounca (haber ver ki) işte ben muhakkak yakımdır. Bana duâ edince ben o duayı edenin da'vetine icabet ederim» (2). «Rabbiniz şöyle buyurdu: Bana duâ edin. Size icâbet (ve duanızı kabûl) edeyim. (3). «En güzel isimler Allahındır, o halde ona bunlarla duâ ediniz» (4). «Rabbini, içinden yalvararak ve korkarak (fakat) yüksek olmayan bir sesle sabah ve akşam an. (duâ ve zikret) (5) Gafillerden olma» (6) ve Rabbimize yalvara yakara, gizlice duâ edin. Şu bir hakikattir ki: Allah haddi aşanları sevmez» (7) buyurmaktadır.

Resulü Â'zam Efendimizin de bu vâdide pek hikmetli ve irşadkâr çok mübarek buyrukları vardır. Bu meyanda «Duâ bir ibadettir» (8), «Duâ; mü'minin silâhı, dinin direği ve göklerle yerlerin aydınlığıdır» (9) ve nihayet: «Duâ ibadetin (özü, cevheri) ilîğidir.» (10) hadisi şeriflerini kaydedebiliriz.

Ne yazık ki lâhut deryâsından şifa akıtan duâ adlı bu muazzez çeşmeden bu gün din kardeşlerimiz —bu ibadetin şanı ile mütenâsip bir vukûf ve şuûra sâhip olmadıklarından — gereği ölçüde için müstefid olamamaktadırlar.

Hacı yollama duâsından tutunuz da güveyi, gerdek, sofrâ, sakal, şerbet, mevlid, karınca ve şirînlilik duâsı icadlarına kadar, İslâmın madde ve rûhuna zıd bir basmakalıp ilim, anlayış, asliyet, huzû ve huşûdan uzak duâ tarzı ve bu tarzı geçim yolu edinmiş bid'atçiliğe mücessem örnek halinde bir duâhanlık mesleği türemiştir.

Böyle bir duâ telâkisinin hâkim olduğu toplumumuzda âdetler ibâdetleşmiş olup, ibadetler ise ya asliyetini kaybedip bozulmuş, yahut ta rûhunu yitirip âdâtı âdiyeden sayılır ve sanılır olmuştur. Bu gerçeğin en kesin delili, bu gün duâ ibadetinin, âdâb ve şerâitine hiç uyulmadan gelişi güzel yapılaşması veya bu şerâitin yeteri kadar bilinmemekte oluşudur.

Duânın meşnun vechile ifâ ve icrâsını te'min edebilmek için bilinmesi ve uyulması gerekli bazı vazifeler vardır. Bunları maddeler halinde özetlemeğe çalışalım:

1 — Önemli hâcetler için olunacak duâda, ma'nevî şerefi olan vakitleri fırsat bilmelidir. Sene'nin arefe, ay'ın Ramâzan, haftanın cuma günleri ve gecelerde de seher vakitleri gibi. Cenabı Bâri «(O takvâya erenler) seharlarda Allahtan mağfîret isteyenlerdir.» (11) buyurur.

2 — Şerefi ve kadri Allah katında yüce olan hâdiseler ve hallerin oluş anları da duâların kabûlü için eşref lahzalardır. Cihad saflarının bulunduğu, yağmurun yağdığı, gönlün duâya iştiyak duyduğu, iftar edildiği secde olduğu, ezan ve ikamet arası ile Ka'bei Muazzamanın müşâhade olduğu anlarla farz namazların edâsını takibeden zamanlar işte bu cümledendirler.

3—Duâ edilirken abdestli, helâl ve makbul kazançlı, haramdan kaçınılmış bir halde olmalı ve yeni baştan tevbe edip afvü mağfîret niyâzından sonra hacet arz olunmalıdır. Duâ, kusur veya hacetlerin bitirilmesi için ma'kul ve meşr'u bir talep ile olmalıdır.

4 — Duâ sırasında kibleye yö-

nelmeli, ellerin aralarını kiblei duâ olan semâya doğru iyice açarak kaldırmalı, candan ve ısrarla yalvarmalı ve duâyı üç defaya kadar tekrar da etmelidir. İstisna (yağmur duâsı)nda bazılarının yaptığı gibi semâya veya yere işaret şeklinde elleri döndürmek câiz olmadığı gibi, Hurûfilik ve Rukûmilik paralelinde izahlarla duâda elleri bitişik tutmak da uygun bir duâ şekli değildir. (12)

5 — Duânın en önemli edebî gizlilik, vekar ve sekinettir. Hamdi Efendi Merhum «Duâda ihfa (gizlilik) vacip değilse lâekal menduptur» (13) buyurmaktadır. Bağırıp çağırarak duâ sınırını aşıp şikâyet ve nümâyış sınırına, ihlâs hududunu geçip riya hududuna girmektir. Hafif sesle duâ etmek, Kitabullahda bildirilmemektedir. «Rabbimize yalvara yakara, gizlice duâ edin. Şu bir hakikattir ki: Allah haddi aşanları sevmez» (14). «Sesini alçalt. Seslerin en çirkini hakikat eşeklerin anırısıdır» (15) ve Zeke-riyyâ Peygamberden hikâyeten «O, Rabbine gizlice niyaz ettiği zaman» (16) buyurulmaktadır. Netekim sahih bir hadiste de efendimiz bağırarak duâ edenlere hitâben «Siz bir sağıra veya gâibe duâ ediyor değilsiniz. Şüphesiz işiten ve yakın olan (Allaha) duâ ediyorsunuz» (17) buyurmuşlardır.

6 — Mühim âdâptan biri de duâda kâfiyeli, sec'îlî, yapmacık ve gayri tabii söz canbazlıklarından kaçınmaktır. Zira o makam fesâhat ve edebiyat satma makamı değil, ihtiyaç ve iftikâr (yokluk), zillet makamıdır. Hz. Aîşe (r.a.) validemiz: «Resulüllah duâden (en önemlisi talepleri) câmi (kelimesi az anlamı çok) olanını sever ve gayrisini bırakırdı» (18) buyuruyorlar.

Kelime azlığı ve anlam çokluğuna delil ve örnek olmak üzere Efendimizin duâlarından bazılarına bakalım: Hz. Enes (r.a.) den «Resulullah (s.a.v.) en çok (Allahım, bize dünyada (her şeyde en) güzeli, ahiretde de en güzel olanı ver ve bizi ateş azabından koru duâsını ederlerdi» (19). Târik bin Eşyem (r.a.) den «Biri müslüman olduğunda Resûlullah

(s.a.m.) ona namazı öğretir sonra şu şekilde duâ etmesini emrederdi: (Allahum, beni mağfiret et, bana rahmet et, beni hidayete erdir, bana afiyet ver ve beni rızıklandır.) buyurlardı.» (20) Hz. Ali (r.a.) de «Bana Resûlullah (s.a.m.), (Allahum, beni hidayet ve istikamet üzere kul de) dedi» (21) buyurmuşlardır. Şehr bin Havşeb de «Ümmü Seleme (r.a.) ya: Ey mü'minlerin anası, sen yanında bulunduğun zaman Resulullah (s.a.m.)'in en çok ettiği duâ ne idi? diye sordum. — En çok şu duâyı ederdi dedi: Ey kalpleri (delâletten hidayete) döndüren Allahum, dinin üzerinde kalbimi sâbit kıl» (22) buyurmuşlardır.

7 — Tazarru' (alçalış) ümid ve korku içinde bulunarak duâ etmekte şerâittendir. Duânın muhakkak kabul olunacağına veya ibadet, zikir olduğundan ecir getireceğine yakın hasıl ederek tam bir güven ve ümid ile yakarmak esastır. Şayet dilersen kabul et, denmez. Muhakkak şu emelime ulaştır demek bir emir de değil, reca ve niyazdır. Zirâ, bu çukura düşenin yanındakine «Beni kurtar» demesi emir değil istek ve yalvarmaktır.

Duânın icabının husulünde acele etmekte caiz değildir. Ben şunu istedim, Rabbim vermedi denmez. Her duâ kabul olunur. Fakat, ya aynen zuhur eder, ya da ecr sebebi olur. Bu, hikmeti Rabbanî ve takdiri Süphaniye kalmıştır. Hz. Musâ ve Harun (a.m.) ların Fir'avn hakkındaki bedduâlarının zuhuru kırk yıl sonra olmuştur.

8 — Duâlara hamdü senâ, istigfar ve salâvatı şeriflerle bağlayıp öyle bitirmekte âdâb cümlesindedir. Bunun en güzel örneği duâların efdali olan Fâtihai Şerifedir.

9 — Duâlardan valideyn ve bütün mü'minler için de hayırlı dileklerde bulunmalı, şöyle taamlar, köşkler, yemekler isterim gibi uygun olmayan fer'i ve fuzulî söz uzatmalarından çekinmelidir.

Bizatihi ma'siyet olan ve İlâhi rızaya aykırı düşen hususlar için duâ ise esasen caiz değildir.

Duâda talip ile isteneñ, el açılan arasındaki hal, şan ve nisbetin korunması zarurî olduğundan, mezkûr âdâba inkiyat da mühim bir şart ve mecburiyet olmuştur.

* Müslümanın Rabbisine iltica'de bulunurken hayırlı ve güzel isteklerine dost, sevgili, akraba, arkadaş ve bütün mü'minleri, hattâ hidayet dileği ile bütün beşeriyeti duâsından hisseyâb etmesi makbûldür. Bu, mü'minin diğergamlık, ferâgat, vefa, merhamet, muhabbet, ihlas ve kardeşlik haslet ve hislerinin de bir tecelli ve isbâtıdır.

Kardeşine müslümanın, onun gıyabında ve itilâi olmaksızgın duâ etmesinin yüceliğini Peygamber efendimiz şu hadisi gerifleri ile beyan buyuruyorlar: «Ebü'd-derda (r.a.)den (Müslümanın din kardeşine gıyabında (yapacağı) duâsı kabul olunur. (Duâ edenin) başı hizasında görevli bir melek vardır. O, kardeşine hayırlı duâ etikçe melek: âmin, sana da (isteginin) misli verilsin der.» (23) teşvirâtını haber veriyorlar.

Bahsimizi Kur'anı Kerim'de zikredilen ve bizim için misal ve talim olmak gayesini de mütezammın olan duâ ayetlerinin zikri ile bitirelim: «Bizi doğru yola iletikten sonra kalplerimizi (haktan) saptırma. Bize kendi cânibinden bir rahmet ver. Şüphesiz başısı en çok olan sensin sen» (24). «Ey Rabbimiz, bize tarafından bir rahmet ver ve işimizden bizim için bir muvaffakiyet hazırla.» (25). «Rabbim benim göğsüme genişlik ver, işimi kolayla.» (Hz. Musa (a.m.) dan hikâyeten (26). «Ey Rabbimiz, kendimize yazık ettik. Eğer bizi bağışlamaz bizi esirgemezsen herhalde (maddî ve ma'nevi en büyük) zarar uğrayanlardan olacağız.» (27)

Elleri ağırsa da, dilleri kurusa da, dudakları yarılrsa da gönülleri uyumayan ve yaratıcısına yalvarmaktan gafil olmayan bir

kul olmanın yüceliğini gerçekten idrak etmek ve bu idrakin feyziyle yaşayıp ölmek yegâne dileğimizdir ve öyle olmalıdır!...

ME'HAZLAR :

(1) Hak Dini Kur'an Dili c. 1, s. 662.

(2) El-Bakara, 136

(3) El-Mü'min, 60

(4) El-Â'raf, 180

(5) Kâzi Beyzavi'nin (ölümü: Tebrizde, 1232) Envâruttenzil ve Esrarutte'vil adlı tefsiri. s. 233, 1329 basımı.

(6) El-Â'raf, 205

(7) El-Â'raf, 55

(8) Delilül Fâtihin, c. 4, s. 269

(9) Ettergîp Vetterhip c. 3, s. 286 Hadis nu. 2385

(10) Aynı eser, aynı cilt, s. 283, Hadis nu. 2394

(11) Âli İmrân, 74

(12) Mehmet Es'ad Efendinin Dürrü Yekta Şerhi, s. 92, 1316 basımı. Fetâvâyı Âlemgiriyye (Hindîye) s. 163; Seyyid Ali Zadenin Şerhu Şir'atil İslâmı, s. 168

(13) Hak Dini Kur'an Dili, c. 3, s. 2194

(14) El-Â'raf, 55

(15) Lukman, 19

(16) Meryem, 3

(17) Ebu Hâmid Muhammed bin Muhammed Elgazâlinin İhyaul Ulumuddin-i c. 1, s. 313. Mektebetüt Ticâriyyetül Kübra yayını. Hak Dini Kur'an Dili c. 3, s. 2194

(18) Delilül Fâlihîn, c. 4, s. 270

(19) Aynı eser, aynı cilt, aynı sayfa.

(20) Aynı eser, aynı cilt, s. 271

(21) Aynı eser, aynı cilt, s. 275

(22) Aynı eser, aynı cilt, s. 289

(23) Delilül Fâlihîn c. 4, s. 295

(24) Âli İmrân, 8

(25) El-Kehf, 10

(26) Tâhâ, 25-26

(27) El-Â'raf, 23

Not: Bu yazının hazırlanmasında me' hazlarda adı geçenlerden başka Afif Abdülfettâh Tabbâre'nin Ruhuddinül İslâmî adlı eserinden, Muhtasar Minhacül Kâsîdîn adlı kitaptan ve Nevevinin el-Ez-kâr adlı eserinden istifade olunmuş, âyet meallerinde Kur'an-ı Hakîm ve Meâlî Kerime bağlı

lmıştır. (R. A.)